

**Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та
інших законів України щодо оптимізації процесів розшуку осіб, зниклих
безвісти та ідентифікації невпізнаних тіл (останків)
під час дії воєнного стану»
(реєстр. № 14095 від 01.10.2025)***

***Анотація.** В інформаційній довідці розглянуто питання оптимізації процесів розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та ідентифікації невпізнаних тіл (останків) під час дії воєнного стану в Україні в контексті проекту Закону України (реєстр. № 14095 від 01.10.2025) (далі – законопроект).*

***Ключові слова:** правовий режим воєнного стану, зниклі безвісти особи, ідентифікація невпізнаних тіл (останків), молекулярно-генетична експертиза, геномна інформація людини, відбір біологічного матеріалу.*

Вступ

Вже понад три роки Україна перебуває в умовах правового режиму воєнного стану, обумовленого російською військовою агресією, що призводить до перманентного збільшення кількості осіб, зниклих безвісти, та неідентифікованих тіл (останків). Це вимагає удосконалення національного законодавства щодо легітимізації процесів залучення фахівців, у тому числі й представників іноземних держав, які спеціалізуються у сфері ідентифікації осіб, що, своєю чергою, має забезпечити оперативність процесів із розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Вказане сприятиме не лише швидкому, повному та неупередженому досудовому розслідуванню у кримінальних провадженнях, в яких здійснюються оперативно-розшукові заходи з метою розшуку осіб, зниклих безвісти, а й має підвищити рівень довіри сторін кримінального провадження до проведених результатів молекулярно-генетичних експертиз (досліджень).

Правові засади обробки геномної інформації людини з метою її державної реєстрації визначено спеціальним Законом України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини», практика реалізації положень якого вказує на доцільність удосконалення деяких із них.

Метою законопроекту є «удосконалення правових засад відбору біологічного матеріалу, обробки геномної інформації людини з метою її державної реєстрації, серед іншого, за допомогою залучення відповідних фахівців іноземної держави або міжнародної організації; надання дозволу використання шаблонів відцифрованих відбитків пальців рук особи, що сприятиме, у разі необхідності, ефективному розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та ідентифікації невпізнаних тіл (останків) загиблих (померлих) осіб під час дії воєнного стану».

У зв'язку з цим пропонується доповнити абзац другий частини першої статті 71 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), внести зміни до статей 11, 21 Закону України «Про державну реєстрацію

геномної інформації людини», викласти в новій редакції абзац другий частини сьомої статті 7 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус».

З огляду на викладені в законопроекті пропозиції, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Основна частина

Законопроектом пропонується доповнити абзац другий частини першої статті 71 КПК України словами «а також спеціаліста з метою ідентифікації тіла (останків) померлої (загиблої) особи». За задумом суб'єктів законодавчої ініціативи, запропоновані зміни мають кореспондуватися з нормою, передбаченою пунктом дев'ятим частини четвертої статті 71 КПК України, де зазначено, що спеціаліст має право надавати довідки, висновки з питань, зокрема й щодо ідентифікації особи.

Спеціаліст з ідентифікації тіла померлої особи – це фахівець, який проводить судово-медичну експертизу для встановлення особи загиблого. Як правило, це судово-медичний експерт, який використовує різні методи, включаючи криміналістичну антропологію (ідентифікація за кістковими останками) та генетичні експертизи (ДНК-аналіз). Стаття 10 Закону України «Про судову експертизу» встановлює, що повноваження здійснювати судову експертизу мають виключно судові експерти. Водночас стаття 11 цього Закону встановлює перелік осіб, які мають обмеження та не можуть бути судовими експертами.

За таких умов, вважаємо, що запропоновані зміни є передчасними, такими, що мають виключно узагальнюючий характер та потребують уточнення на законодавчому рівні в спеціальному законі щодо судово-експертної діяльності: чи повинен такий спеціаліст обов'язково мати статус судового експерта; вимог, які висуваються до відповідної категорії спеціалістів, зокрема щодо наявного стажу, кваліфікації (спеціалізації), фахового рівня, досвіду роботи за спеціальністю або в судово-медичній галузі тощо.

Запропонована частина сьома статті 21 Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» (у редакції законопроекту) передбачає, що плата уповноваженим особам іноземної держави або міжнародної організації за відбір біологічного матеріалу та проведення молекулярно-генетичної експертизи (дослідження), а також відшкодування інших витрат, пов'язаних з її (його) проведенням, здійснюється за домовленістю сторін. Чинна частина друга статті 23 Закону України «Про судову експертизу» регламентує, що питання оплати іноземним фахівцям за участь у судовій експертизі та відшкодування інших витрат, пов'язаних з її проведенням, здійснюється за домовленістю сторін. Тобто в окресленому контексті це положення законопроекту дублює диспозицію частини другої статті 23 Закону України «Про судову експертизу».

Законопроектом пропонується викласти в новій редакції абзац другий частини сьомої статті 7 Закону України «Про Єдиний державний демографічний

реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», що, на переконання суб'єктів законодавчої ініціативи, визначатиме правові засади для використання шаблонів відцифрованих відбитків пальців рук особи, зокрема для цілей ідентифікації тіл (останків) загиблих (померлих) осіб. Проте, ці питання більш предметно вже урегульовані Порядком забезпечення вилучення тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) у зв'язку із збройною агресією проти України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання забезпечення вилучення, передачі та репатріації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) у зв'язку із збройною агресією проти України» від 17 червня 2022 року № 698; Порядком реалізації експериментального проекту з ідентифікації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, за біометричними даними, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України «Про реалізацію експериментального проекту з ідентифікації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, за біометричними даними» від 25 вересня 2025 року № 1214, якою, зокрема, запроваджено ідентифікацію репатрійованих тіл із застосуванням методу некродактилоскопії.

Не дотримано вимог законопроектної техніки, зокрема щодо порядку набуття чинності представленим законопроектом. Положення пункту 1 розділу II законопроекту не узгоджуються з позицією Конституційного Суду України, який у Рішенні від 15 квітня 2020 року № 2-р(П)/2020 відзначив, що в контексті принципу верховенства права важливим є встановлення при внесенні змін до законодавства розумного часового проміжку між офіційним оприлюдненням закону і набранням ним чинності.

Пункт 3 розділу II законопроекту потребує конкретизації в частині доручення Кабінету Міністрів України щодо переліку нормативно-правових актів, що потребуватимуть змін (відповідно до вимог частини восьмої статті 90 Регламенту Верховної Ради України).

Висновки

Законопроект потребує доопрацювання з урахуванням наданих пропозицій та має бути узгодженим із чинним законодавством, зокрема Законом України «Про судову експертизу», враховувати нормативні вимоги, які передбачені постановами Кабінету Міністрів України від 17 червня 2022 року № 698 та від 25 вересня 2025 року № 1214.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей*

документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.